

forløb skildres. Her citerer forfatteren grundigt fra Otto Rung: Fra min Klunke-tid. Alt i alt må man slå fast, at beskrivelsen af forbryderen Alberti ikke rummer noget nyt.

Det samme gælder skildringen af Alberti som politiker. Forfatteren synes ikke at kende de allerede eksisterende behandlinger heraf, og han har ikke sat sig for blot ved stikprøver på grundlag af justitsministeriets akter at gennemgå udvalgte områder af Albertis lovgivning og administration. Hertil egner f.eks. Albertis strid med det kongelige sundhedskollegium sig, en strid som Kong Frederik VIII blandede sig i ved at skrive anonyme artikler i Berlingske Tidende. Den endte med, at Alberti ganske simpelt ophævede kollegiet, hvorved grundlaget for en mere tidsvarende styring af lægevæsnet blev lagt. Det er en sag, som er velegnet til at belyse, hvorledes Alberti som politiker søgte at gavne det store flertal af den danske befolkning, som jo efter folketingsparlamentarismens knæsættelse havde sat ham på den post, han bestred. Det er mærkeligt, at forfatteren ikke klarere ser, hvorledes Albertis taktik på den ene side er bundet heraf, og på den anden side af de indrømmelser, som landstingets højreflertal krævede. Hvis man samlet vurderer Albertis politik, tror jeg, den – selvfølgelig målt med datidens målestok – får et mere socialt præg, end man almindeligt forestiller sig og vil vise sig langt mindre vilkårlig, end den fremtrådte i datidens agitation. Hvorledes er det f.eks. tænkeligt, at en embedsmand som departementschef M. P. Friis ville have dækket en minister, hvis embedsførelse var korrump? Tænk om forfatteren med sin mangeårige erfaring som dommer, folketingsmand og justitsminister ville have brugt tid på at besvare et sådant spørgsmål og vurdere sin forgængers virksomhed på grundlag af

førstehåndskilder og ikke blot ved referater af rigsdagsdebatten.

I forordet beklager forfatteren, at hans syn har svigtet ham under bogens udarbejdelse. Den rummer da også en del fejl, hvoraf kun nogle er rettet ved et indlagt blad. Således er f.eks. Albertis ægteskabelige forhold ukorrekt gengivet. Noteapparatet er helt utilfredsstillende, og bogen har ikke noget indeks.

Tilbage bliver, at forfatteren har samlet og tilgængeliggjort en række data, som ellers er spredt rundt om, og det er kun godt, blot bogens udgivelser ikke blokerer for eller vanskeliggør tilkomsten af en bedre bog.

Tage Kaarsted

Helge Larsen: *Avis, egn og folk*. (Holbæk Amts Venstreblad, Holbæk 1980) 204 sider ill.

I anledning af Holbæk Amts Venstreblads 75-års jubilæum har avisen udsendt en jubilæumsbog, der ikke kun behandler avisens udvikling i de forløbne 75 år, men også forsøger at finde en forklaring på, at det netop blev den, og ikke en eller flere af de fire aviser, der i forvejen havde hovedsæde i Holbæk, der undgik bladdøden.

Bogens første trediedel er en beskrivelse af de politiske og sociale forhold, der gjorde sig gældende på Holbækegnen. Netop i disse forhold søger forfatteren en del af forklaringen på, at Holbæk Amts Venstreblad blev egnens eneste blad med hovedsæde i Holbæk. Bondevennebevægelsen i Holbæk amt gjorde siden 1840'erne amtets by der tidligt bevidste og kritiske over for enevælde og stændersamfund. En holdning der gav sig udslag i, at der i Holbæk amt mellem 1849 og 1920 ikke blev valgt en eneste højremand til Folketinget. Men det er ikke kun de poli-

tiske forhold, der beskrives, også de religiøse og folkelige forhold bliver behandlet. Således bliver der redegjort for oprettelsen af højskoler, stiftelsen af Indre Mission, brydningerne mellem de forskellige folkelige rørelser og brydninger inden for de folkelige rørelser.

Bogens sidste to trediedele giver i tidsmæssig forbindelse med avisens vækst en skildring af de folkelige, politiske, sociale og kulturelle strømninger og de ændringer, de medførte. Hertil kommer en række personskildringer, først og fremmest af folk der direkte havde med avisen at gøre, men også af personer der har været med til at præge egnen.

Bogen afsluttes med en udførlig kilde- og litteraturoversigt samt noter. Som en slags appendix følger til sidst en fotografisk beskrivelse af avis, egn og folk fra omkring 1900 til 1980. Ud over disse fotografier er bogen rigt illustreret med Holmer Triers dejlige tegninger.

Henrik Vedel-Smith

Erik Helmer Pedersen: *Landbrugsrådet som erhvervspolitisk toporgan. 1919-33. Studier i de danske landbrugsorganisationers historie.* (Landbohistoriske skrifter 6, Landbohistorisk Selskab, 1979). 667 s. 165 kr.

Især ud fra erfaringerne under 1. verdenskrig oprettedes i 1919 Landbrugsrådet som en slutsten på det landbrugsorganisatoriske bygningsværk, der har rødder tilbage til landhusholdningsselskaberne fra o. 1800 og som senere blev udbygget med de landøkonomiske *landboforeninger* samt med den efterhånden vidtforvandede andelsbevægelse, der fandt et fælles forum i *Andelsudvalget*. Dette nye toporgans virk-

somhed i årene frem til 1933 er emnet for Erik Helmer Pedersens omfattende undersøgelse, der har indbragt forfatteren den filosofiske doktorgrad.

I sin gennemgang har forfatteren valgt at strukturere afhandlingen efter Landbrugsrådets formålsparagraf i 1919, hvorefter rådet skulle: 1) fremme landbrugsorganisationernes samarbejde, 2) varetage relationerne til de politiske myndigheder, 3) repræsentere landbruget over for udlandet, 4) repræsentere landbruget over for de øvrige erhverv samt 5) bekæmpe samfundsskadelige ring- og trustdannelser. Denne opdeling, der jo er en af flere muligheder, er prospektiv, men forudsætter unægtelig at formålsparagraffen var et dækkende udtryk for rådets faktiske virksomhed (herom mere nedenfor). Dernæst indeles afhandlingen kronologisk i 3 faser: en oplæringsperiode frem til 1925, en egentlig virksomhedsperiode 1925-29, og en konfrontationsperiode, der slutter i sommeren 1933. Denne inddeling er retrospektiv og bestemt af det ydre begivenhedsforløb. I 1925 gennemløb landbruget således en krise, der kulminerede med Andelsbankens sammenbrud, mens forplantningen af Wall Street krakket i 1929 varslede om en langt mere omfattende og dybtgående samfundskrise, der vel netop først blev erkendt flere år efter sin fremkomst.

Med disse delinger som dispositionsgrundlag giver Erik Helmer Pedersen en meget grundig, ja til tider omstændelig, redegørelse for de mange situationer, Landbrugsrådet måtte forholde sig til, enten ved at agere eller undlade samme. I forholdet mellem landbrugsorganisationerne er det karakteristisk for perioden frem til sommeren 1932, at rådet i overvejende grad repræsenterede det middelstore, husdyrproducerende gårdmandsbrug, personificeret i en række stoute gårdejere på om-